

Cukor

Világ- és európai piaci tendenciák

A globális cukorkibocsátás a *Czarnikow* piac-
elemző központ szerint 187,1 millió tonna, az ABARES
(2015) szerint 182,4 millió tonna volt a 2014/2015.
gazdasági évben. A világ cukortermelése 1,4 millió
tonnával haladta meg az egyetemes cukorfogyasztást.
A cukor globális kivitele 0,3 millió tonnával csökkent
a 2014/2015. szezonban az előzőhöz képest, míg a záró-
készlet elérte a 77,9 millió tonnát, ami 1,8 millió tonná-
val múlta felül az előző gazdasági év záró mennyiségét.
A cukor globális készlet/felhasználás mutatója az egy
évvel korábbi 42,7 százalékról 0,3 százalékponttal nőtt,
vagyis 43 százalékon zárta a 2014/2015. gazdasági évet
(ABARES, 2015).

A 2015/2016. évi szezonban a globális cukortermelést az ABARES (2015) 178 millió tonnára becsüli, ami a kibocsátás 3,5 százalékos csökkenését jelentheti. Az Európai Unió, Kína és India kibocsátása gyengülhet. Több termelőközvetben az alacsony árak miatt a gazdák kisebb területen vetettek cukorrépat és a kedvezőtlen időjárás miatt a hozamok is alacsonyak voltak. Brazíliában, Thaiföldön, az Amerikai Egyesült Államokban és Ausztráliában várható a termelés növekedése. Más meghatározó piacelemző műhelyek is a globális termelés csökkenésére számítanak a 2015/2016. gazdasági évben: Nemzetközi Cukorszervezet (ISO) 169,4 millió tonna (-4,4 millió tonna), *F.O.Licht* 181,7 millió tonna (-0,6 millió tonna).

A globális cukorfogyasztása évről évre emelkedik, a 2015/2016. évi szezonban elérheti a 183,8 millió tonnát, ami az előző gazdasági évihez képest 1,6 százalékos növekedést jelent. A világ cukorexportja 67 millió tonna körül alakulhat a 2015/2016. gazdasági évben, azaz 4,5 százalékkal bővíthet a 2014/2015. évihez viszonyítva. A cukor globális zárókészlete 72,1 millió tonnára csökkenhet (2014/2015: 77,9 millió tonna) és a készlet/felhasználás arány az előző évi 43 százalékról 39,3 százalékra módosulhat.

A különböző szakmai műhelyek elemzői az előző éveket jellemző cukortöbblet (termelés és a fogyasztás különbsége) csökkenésére számítanak. A *Czarnikow* elemzőműhely véleménye szerint a globális felhasználás 4,1, az ISO szerint 3,5 millió tonnával meghaladja a termelést. Az USDA szerint a termelés és a fogyasztás között egyensúly alakul ki, míg az ABARES és az *F.O.Licht* véleménye szerint a kibocsátás kismértékben ugyan, de továbbra is meghaladhatja a fogyasztást. A változások hátterében az alacsony cukorárak állnak, ami egyrészt csökkenti

a termelési kedvet, másrészt kedvez a fogyasztás további növekedésének.

Brazília cukornádtermelése 660 millió tonna körül alakulhat a 2015/2016. gazdasági évben, ami 6,1 százalékkal több a 2014/2015. évi szezonban betakarított mennyiségnél (ABARES, 2015). Az esőzések miatt csökkent a nád cukortartalma, az egy hektárról kinyerhető cukor mennyisége 2015 októberében 140 kilogramm, míg szeptemberben 145,5 kilogramm, az előző év azonos időszakában pedig 145,7 kilogramm volt. A 2014/2015. gazdasági évben csaknem 31,9 millió tonna cukrot állítottak elő, a 2015/2016. évi szezonban 31,8 millió tonna várható (UNICA, 2016). A cukornádtermelés növekedése ellenére is csökkenhet az ország cukortermelése, mivel a cukormalmok a bioetanol kedvezőbbben tudják értékesíteni, mint a cukrot, ezért a cukornádból inkább bioüzemanyagot állítanak elő. Az UNICA (2016) szerint a cukor/bioetanol részarány 43/57-ről 42/58-ra módosulhat a 2015/2016. gazdasági évben.

Indiában a kormány határozza meg a cukornád árát, ezért a világpiacon árcsökkenés a cukornádtermelők nem érzékelik. A cukormalmok kötelezettek a cukornád átvételére és feldolgozására. A kormány ösztönző politikájának eredményeként a 2008/2009. gazdasági évtől a folyó gazdasági évig megkétszereződött az országban a cukor előállítás. A 2014/2015. gazdasági évben a kormány támogatáspolitikájának eredményeként 2 százalékkal nőtt a cukornáddal hasznosított terület. A 2014/2015. gazdasági évben India 28,3 millió tonna cukrot állított elő, 4 millió tonnával többet, mint egy évvel korábban. A 2015/2016. gazdasági évben 26 millió tonna cukor-előállításra számítanak, ami az előző szezonhoz viszonyítva 9 százalékos csökkenést jelentene. Az ABARES (2015) szerint Indiában akár 30 millió tonna cukorkibocsátást is elképzelhetőnek tartják, a *Czarnikow* elemzőközpont pedig 28 millió tonna termeléssel számol. India térségére a 2015/2016. gazdasági évben egy erős monszun lehetőségét jelezték előre, ami ronthatja a terméskilátásokat. A folyó szezonban a termelés még így is meghaladhatja a fogyasztást. Az USDA (2016c) szerint a 2013/2014. gazdasági évben a globális készletek 22 százaléka, a 2014/2015. évi szezonban 18 százaléka Indiában volt. A fölösleget exporttámogatásokkal próbálták piacra juttatni, ennek ellenére a készlet jelentős mértékben nem csökkent. India 2015 szeptemberében 9,6 millió tonna cukorkészlettel rendelkezett, szemben az egy évvel korábban regisztrált 7,5 millió tonnával. A felhalmozódott hatalmas készletet India 2015/2016-ban is igyekszik majd a világpiacon elhelyezni. Az indai

élmezésiügyi minisztérium a cukorexport célértékét 4 millió tonnában határozta meg 2015/2016-ra vonatkozóan.

Thaiföld 2015/2016-os cukortermelését az *ABARES* elemzőközpont 12 millió tonnára becsüli, ami meghaladhatja a 2014/2015. évi szezonban előállított 11,6 millió tonnát. A folyó gazdasági évben elérhető többletkibocsátást az elmúlt gazdasági évihez viszonyított 2 százalékos (108 millió tonnára) cukornádtermelés-növekedés indokolja. A thaiföldi cukornád- és cukorszövetség valamivel többre, 110 millió tonnára becsüli a betakarításra kerülő cukornád mennyiségét, amelyből 11,5 millió tonna cukrot állíthatnak elő (2014/2015: 11,3 millió tonna). A gazdákat a terület növelésére a közvetlen kifizetések és a cukornád nagykereskedelmi árának jóval a világpiaci ár fölötti rögzítése ösztönzi. A kormány az agrártermelés szerkezetének átalakítására törekszik, a cukornád termelését bővítené a rizs hátrányára (ABARES, 2015).

Kína cukortermelése az *ABARES* (2015) szerint a 2015/2016. gazdasági évben 10,5 millió tonna lesz, kevesebb, mint a 2014/2015. évi szezonban (13 millió tonna) volt. Az ország cukornádtermelése 21 százalékkal 81 millió tonnára, cukorrépa-termelése pedig 14 százalékkal 8,2 millió tonnára csökkenhet. A kínai termelők kisebb területen termelnek cukornádat és cukorrépát, mivel más alternatív növények (*cassava*, gyümölcsök, rizs, zöldségek) jövedelmezősége kedvezőbb.

Az USA cukortermelése az előrejelzések szerint 8 millió tonna lesz a 2015/2016. évi szezonban, 2 százalékkal több, mint a 2014/2015. gazdasági évben. Ezt a növekedést az 1 százalékos területnöveléssel indokolják.

Az *ABARES* (2015) a kelet-európai régióban 8,2 millió tonna cukor előállítására számít 2015/2016-ban, ami elmarad a 2014/2015-ben kibocsátott 8,5 millió tonnától. Ukrajnában a 2014/2015. gazdasági évben kisebb területen termeltek cukorrépát és a hozamok sem alakultak kedvezően, ezért a cukortermelés 32 százalékkal, 1,4 millió tonnára csökkent. Oroszországban ugyanakkor a termelés 8 százalékos növekedésével számolnak a 2015/2016. gazdasági évben, vagyis az előállított mennyiség elérheti az 5,3 millió tonnát. A cukorrépa vetésterületét 2016 tavaszán előreláthatóan 12 százalékkal növelik, ami egymillió hektár területnövelést jelent. A viszonylag magasan tartott belföldi cukorárak ösztönzik a gazdákat a termelésre.

Az Európai Unió termelői 2015 tavaszán csökkentették a cukorrépa vetésterületét, mivel az alacsony cukorárak nem ösztönözték a termelést. A gazdák 1338 ezer hektáron termeltek cukorrépát, ami 13,4 százalékkal kevesebb, mint a 2014. évi 1554 ezer hektár. Az EC (2015c) szerint a 2015-ös kampányidőszakban 105,2 millió tonna cukorrépát takarítottak be, 9 százalékkal kevesebbet, mint az előző szezonban (115,6 millió tonna), amit a termőterület csökkenése, valamint a nyári aszályos időjárás okozott. Az átlaghozam 70,48 tonna/hektár volt, szemben az egy évvel korábbi 76,97 tonna/hektárral. A legjobb hozamokat Spanyolországban (93,3 tonna/hektár), Franciaországban (88,0 tonna/hektár) és Hollandiában (80,9 tonna/hektár) érték el. A tagállamok Spanyolországban (93,3 tonna/hektár), Dániában (61,6 tonna/hektár) és Olaszországban (58,0 tonna/hektár) értek el az egy évvel korábbinál magasabb hozamokat.

Az Európai Unióban a 2015-ös kampányban betakarított cukorrépából 18,1 millió tonna cukrot állí-

12. ábra: Az EU cukor- és izoglükózmérlege

^{a)} Előrejelzés.

Forrás: Európai Bizottság

tottak elő, 13 százalékkal kevesebbet, mint egy évvel korábban (12. ábra). A termelés csökkenése miatt az import az előző szezonhoz képest 3,7 millió tonnára nőtt (EC, 2015b).

Az Európai Bizottság szerint az unió cukorfelhasználása a 2015/2016. gazdasági évben 19,1 millió tonna lesz, nem változik lényegesen. Az élelmezési célú fogyasztás 16,67 millió tonnáról 17 millió tonnára nőhet, míg bioetanolt az elmúlt évi 1,8 millió tonna helyett csak 1,35 millió tonnából állítanak elő. Az egyéb ipari célú felhasználás változatlanul 800 ezer tonna marad.

A cukorkvóta 2017. októberi eltörlése után a kereslet-kínálat kiegyenlítődére számítanak az unióban. A kvóta megszüntetésének célja, hogy az unió cukorszektora versenyképes legyen a világpiacon. A változás előreláthatóan a cukorpiacon átrendeződést hozhat magával. A cukorrépa-termelés során a termékenyebb, kedvezőbb adottságú területek kerülhetnek előtérbe, ezért a hozamok növekedésére lehet számítani. Az unióban – a kvóta eltörlése után – a cukorimport a 2015. évi 3,4 millió tonnáról 2025-re 1,8 millió tonnára csökkenhet, míg a cukorexport 1,6 millió tonnáról 3,5 millió tonnára nőhet. A középtávú várakozások szerint a cukorrépa termelése 112-113 millió tonna között stabilizálódhat (EC, 2015d).

Magyarországi piaci tendenciák

Kínálat

Magyarországon közel 400 gazdálkodó 14,3 ezer hektárról takarított be cukorrépát 2015-ben. A cukorrépával hasznosított terület 7,2 százalékkal volt kisebb, mint 2014-ben, amikor 15,4 ezer hektáron szedték fel a terményt. A Dunántúlon 8,4 ezer hektáron, az Alföldön 5,8 ezer hektáron folytak a betakarítási munkák. Az átlagos termés hozam 56,7 tonna/hektár volt 2015-ben, ami jelentősen elmaradt a 2014-ben elért 69,2 tonna/hektár termés eredménytől. A száraz, forró nyári időjárás nem kedvezett a répaképződésnek. Magyarországon összesen 813 ezer tonna cukorrépát szedtek fel 2015-ben, ami 23,8 százalékkal maradt el a 2014-ben betakarított 1066 ezer tonna összmennyiségtől. Magyarország 105 ezer tonna cukorkvótával rendelkezik, amit az elmúlt évben teljes mértékben ki is használt. Stratégiai cél a 2017. évi kvótarendszer eltörlését követően a cukorrépa termesztésének fenntartása és bővítése.

Bel- és külpiaci értékesítés

A KSH adatai szerint Magyarország cukorrépa-importja 1,194 ezer tonna volt 2015-ben, ami az egy évvel korábbihoz viszonyítva 94 százalékos csökkenést jelent. A kivitel 82,2 százalékkal csökkent ugyanabban az időszakban. A cukor behozatalának és kivitelének mennyisége és értéke is csökkent 2015-ben. A cukorimport 31 százalékkal, a kivitel pedig 7 százalékkal volt kevesebb 2015-ben 2014-hez viszonyítva (6. melléklet). A cukor csaknem 27 százaléka Ausztriába, 23,5 százaléka Horvátországba, 21 százaléka Szlovéniába, 9,5 százaléka Kazahsztánba, 7,5 százaléka Romániába, 3 százaléka Csehországba került. Magyarország kevesebb cukrot szállított Romániába és Csehországba, míg Horvátországba többet, mint 2014-ben.

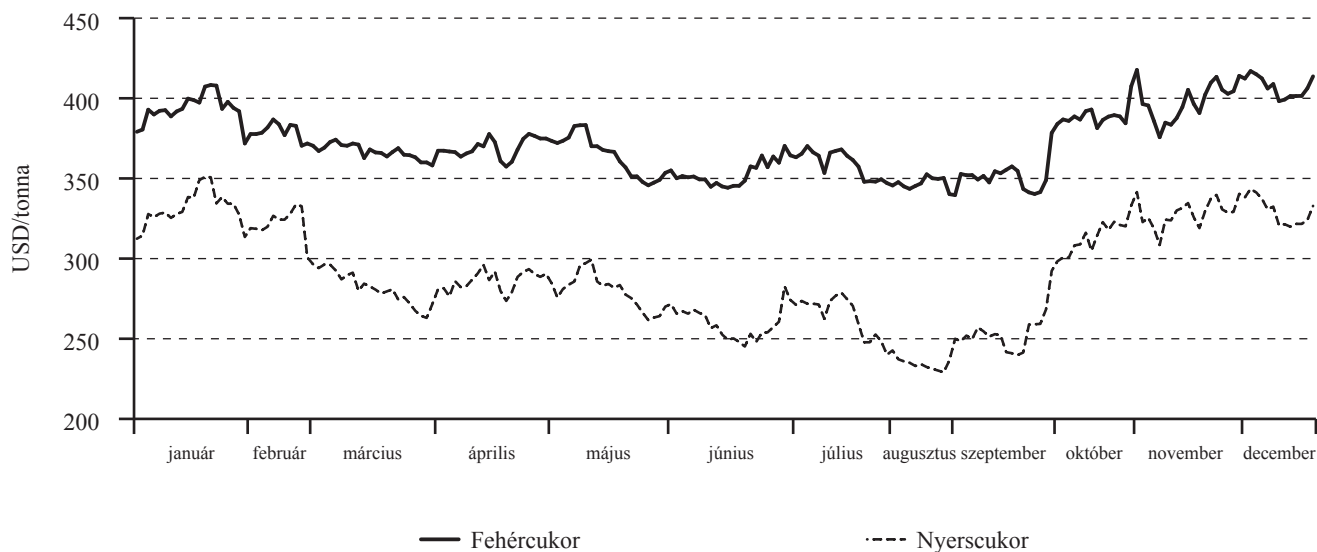
A piaci árak tendenciája

A 2014/2015. gazdasági évben a világpiacon és az unióban is az év közepéig esett a nyers- és a fehércukor ára. A már négy éve emelkedő készletek 2015 közepéig nyomás alatt tartották a cukorárakat, amit a fokozatosan bővülő globális cukorfogyasztás sem ellensúlyozott.

A New York-i árutőzsdén a nyerscukor fronthavi jegyzése 2015 januárjában 320-350 dollár/tonna között alakult, ami júliusra 250-260 dollár/tonnára süllyedt. Az év második felében a cukor ártrendje megtört, és ezt követően emelkedő irányt vett. A nyerscukrot 2015 végén már újra 320 dollár/tonna értéken jegyezték. A londoni árutőzsdén a fehércukor jegyzése a nyerscukoréhoz hasonló trendet mutatott, vagyis az év közepéig süllyedt, majd az év végéig emelkedett (13. ábra).

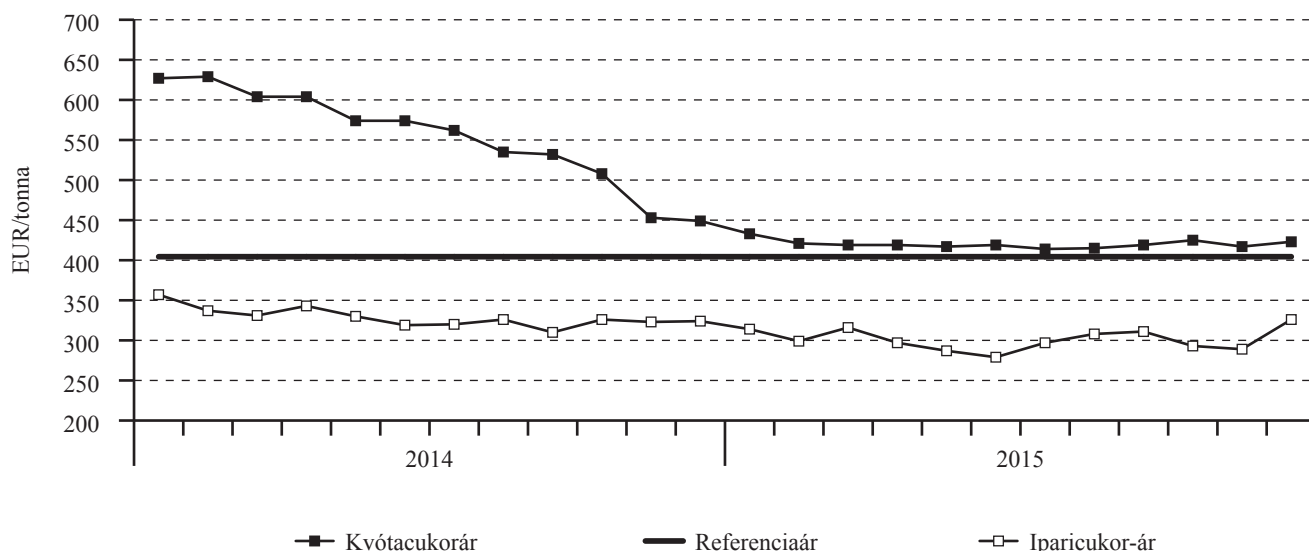
A cukor uniós referenciaára 2009 októbere óta 404,4 euró/tonna. Az uniós kvótacukor és az ipari cukor ára 2013 második félévétől folyamatosan csökkent. A kvótacukor ára a 2013. januári 738 euró/tonnáról 2014-ben 627 euró/tonnára, majd 2015 januárjában 433 euró/tonnára süllyedt. A kvótacukor ára 2015-ben alig haladta meg a referenciaárát, legközelebb júliusban került hozzá, amikor 414 euró/tonna volt, ezt követően kisebb ingadozásokkal 425 euró/tonnára emelkedett. Az ipari cukor ára az év eleji 314 euró/tonna színtről júniusra 279 euró/tonnára esett, majd az év második felében újra emelkedett és elérte a tonnánkénti 311 eurót (14. ábra).

13. ábra: A fehércukor és a nyerscukor fronthavi jegyzése a londoni és New York-i árutőzsdén (2015)

Forrás: LIFFE, ICE

14. ábra: Az ipari és a kvótacukor uniós ára (2014–2015)

Forrás: Európai Bizottság

Rövid távon a világgiazi cukorárak jelentős emelkedésére a felhalmozódott globális készletek miatt nem lehet számítani. A középtávra vonatkozó előrejelzések szerint a készletek jövőbeni csökkenése – ami az alacsony cukorárak miatt várható termelés-visszaesésnek, a fogyasztás egyre erősödő bővülésének és a bioüzemanyag-részarány növelésének lehet a következménye – pozitívan hathat a cukorárakra.

Szakértők véleménye szerint az Európai Unióban a kvótakivezetést követően számítani kell a termelés növekedésére és a termelés földrajzi koncentrációjára. A kedvező éghajlatú termeszítőkörzetekben nagyobb hektáronként terméseredményekre, javuló termelési mutatókra, magasabb cukorkihozatalra, illetve a termelési költségek csökkentésére lehet számítani. Felté-

telezhetően ezekbe a körzetekbe koncentrálódhat majd a termelés.

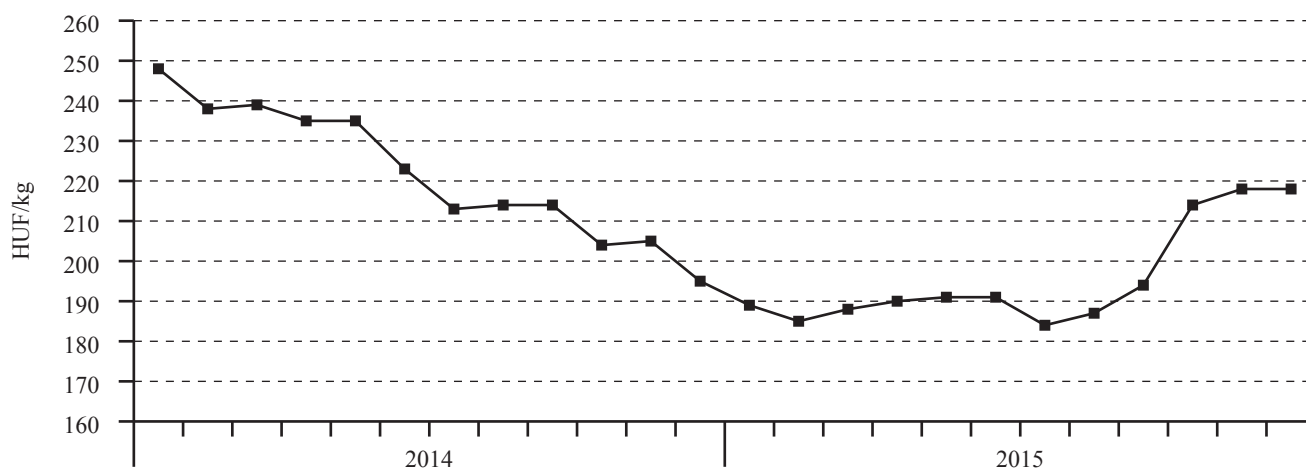
Magyarország számára stratégiai cél a cukorrépa termesztésének fenntartása és versenyképességének javítása, hogy a kvótarendszer 2017. évi eltörlését követően a termelés a főbb cukorrépa-termeszítő körzetekben bővíthessen. A cukorrépa-termesztés támogatása termeléshez kötött támogatásként 2015-től a SAPS-támogatással együtt vált a gazdák számára igényelhetővé. A cukorrépa-termesztés támogatásának részfizetése már 2015 decemberében elindult, amikor a cukorrépa-beszállítások felgyorsultak és a kérelmezők a szükséges igazolásokat be tudták küldeni. A cukorrépa-termesztés támogatására rendelkezésre álló keretösszeg 8 millió euró.

A magyar kormány 2014 őszi stratégiai együttműködési megállapodást kötött az osztrák Agrana élelmiszer-ipari csoport két magyarországi leányvállalatával, a Magyar Cukor Zrt.-vel és az Agrana-Juice Magyarország Kft.-vel. A megállapodás célja a hazai cukoripar helyzetének javítása, a gyártás, az innováció és a kutatás fejlesztése. Az Agrana tulajdonában lévő Magyar Cukor Zrt. folyamatos fejlesztéseket hajt végre, hogy 2017 után növelhesse a termelését. A gyár képessé válhat évente közel 150 ezer tonna cukor előállítására. A kaposvári cukorgyár fejlesztései is hozzájárulnak a cukorrépa-termesztés stabilitásának biztosításához.

A 7 milliárd forint értékű fejlesztéssel megvalósult 7 ezer négyzetméteres cukorcsoomagoló üzem 2015 szeptemberében adták át, ami többféle kiszerelésben, összesen évi 100 ezer tonna cukor csomagolására alkalmas. Az új üzem az Agrana-csoport legnagyobb cukoripari beruházása a térségben. A kaposvári üzem biogáz termelésével teljes energiaigényét önállóan biztosítja.

Magyarországon a kristálycukor fogyasztói ára 2015 első felében nem változott számottevően, majd 2015. júliustól decemberig 14 százalékkal emelkedett és decemberben 218 forint volt kilogrammonként (15. ábra).

15. ábra: A kristálycukor fogyasztói ára Magyarországon (2014–2015)

Forrás: KSH